

Голас Радзімы

11 студзеня 1979 г.
№ 2 (1572)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

1979-ы —
МІЖНАРОДНЫ ГОД
ДЗІЦЯЦІ

[«Л. І. Брэжнеў: Дзеці
— наша будучыня»]
стар. 4

ПРАВАКАТАРЫ
ПАПРАСІЛІ
ПРАБАЧЭННЯ

[«Исцеление
по-бостонски...»]
стар. 5

ДА ЮБІЛЕЮ
СТАРЭЙШАЙ
БЕЛАРУСКАЙ
ПАЭТЭСЫ
КАНСТАНЦЫІ
БУЙЛО

[«Паэзія заўсёды
маладая»]
стар. 7

На змену цёплай зацяжной восні прыйшла незвычайна халодная для Беларусі зіма. Лютуюць і трашчаць маразы, дзьме пранізлівы сівер, наносячы гурбы снегу. Студзень—самы халодны зімовы месяц. Сіноптыкі не абяцаюць пацяпленняў: у асобныя дні тэрмометр можа апусціцца і да -40° Цэльсія. У цэлым надвор'е ў студзені чакаецца няўстойлівае, з ападкамі, блізкімі да нормы.

Фота С. РАМАНЧУКА.

АПТЫМІЗМ САВЕЦКАГА ЧАЛАВЕКА

Савецкі чалавек уступіў у 1979 год з добрым настроем. У мінулым годзе савецкаму народу давалася рашаць складаныя эканамічныя і сацыяльныя задачы, пераадолюваць сур'езныя цяжкасці і недахопы, паўстаўшы на яго шляху, але ў рэшце рэшт прайшоўшы год спраўдзіў яго надзеі і планы. Упэўненымі тэмпамі развівалася прамысловасць. Працаўнікі сельскай гаспадаркі выйгралі цяжкую бітву за хлеб, сабраўшы рэкордны ўраджай збожжа. Паспехі ў эканоміцы абумовілі буйныя зрухі і далейшы прагрэс у матэрыяльным і культурным жыцці народа.

Вядома, што эмоцыі чалавека і статыстыка ўзроўню яго жыцця ідуць побач, паралельным курсам. Статыстычныя даныя сведчаць, што намеры на прайшоўшыя тры гады гэтай пяцігодкі заданні па павышэнню грашовых даходаў насельніцтва выкананы поўнасьцю, што рост гэты не кан'юктурны, а планамерны. Дзякуючы ажыццяўленню ва ўсё большых маштабах агульнадзяржаўных мерапрыемстваў па павышэнню народнага дабрабыту грашовыя даходы ў разліку на душу насельніцтва ў апошні час у СССР падвойваюцца кожныя дзесяць год.

Якія ж карэктывы ўносяць у бюджэт савецкай сям'і 1979 год? Для работнікаў многіх масавых галін гаспадаркі яны вядомыя. Завершыцца правядзенне аднаго з буйных мерапрыемстваў сацыяльнай праграмы пяцігодкі — значна павысіцца заробатная плата 18 мільёнаў, а ўсяго за пяцігоддзе — 31 мільёна работнікаў асветы, аховы здароўя, культуры, гандлю і іншых невытворчых галін. На 5,2 працэнта ўзрасце сярэднемесячная аплата працы калгаснікаў. Дадатковыя льготы атрымалі ветэраны вайны.

Грашовыя папаўненні ў сямейным бюджэце, натуральна, нараджаюць не толькі добры настрой, але і новыя планы на адпачынак, магчымасць новых набыванняў. На свае ўзросшыя даходы савецкі чалавек сёння можа купіць больш і лепшай якасці неабходных яму тавараў, паўней задаволіць свае матэрыяльныя і духоўныя запатрабаванні.

Калі яшчэ дзесятак год назад для савецкага спажывацка было праблемай набыць, напрыклад, халадзільнік або тэлевізар, то цяпер гэтая сучасная бытавая тэхніка ёсць амаль у кожнай сям'і. За апошнія пяць год забяспечанасць насельніцтва гэтымі таварамі ўзрастае ў 2—3 разы. Як сведчыць статыстыка, продаж спажывецкіх тавараў штогод расце на 4—5 працэнтаў.

Усё ж спажывец часам выказвае незадавальненне тым, што яго ўзросшы попыт не заўсёды знаходзіць поўнае задавальненне: у магазінах недастаткова некаторых сучасных тавараў высокай якасці, некаторых каштоўных прадуктаў. Але глядзючы на пераадаванне яму з аптымізмам глянзючы у сваё будучае, бо ён цвёрда ведае, што ў сацыяльных планах дзяржавы ўжо ў 1979 годзе многія з гэтых праблем будуць вырашаны. У значна большых размерах, чым у мінулыя гады, прадугледжана павелічэнне рыначных фондаў прадуктовых і непрадуктовых тавараў, асабліва мяса і малочных прадуктаў.

Для савецкага чалавека стаў ужо прывычным штогадовы значны рост расходаў дзяржавы на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы, за якімі стаіць утрыманне і будаўніцтва новых школ усіх ступеней і профіляў, дашкольных дзіцячых устаноў, бальніц, паліклінік, санаторыяў, дамоў адпачынку, устаноў культуры, далейшае развіццё сацыяльнага страхавання і забяспечэння.

Магчыма, і сёння гэтыя асцяганні ў дзяржаўным бюджэце на 1979 год не выклікалі б у савецкага чалавека асаблівых эмоцый. Але вось паведамленне заходняй прэсы аб перыпетыях амерыканскага бюджэту прымушаюць яго зрабіць некаторыя параўнанні і вывады. У той час, як прэзідэнт Картэр прыняў рашэнне выключыць у наступным фінансавым годзе 15 мільярдаў долараў з асцяганняў на сацыяльныя патрэбы для пакрыцця новага росту і без таго неапраўдана раздутага ваднага бюджэту, Вярхоўны Савет СССР зацвердзіў у бюджэце на 1979 год дзяржаўныя асцяганні на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы ў суме звыш 91 мільярда рублёў (рост амаль на 4 працэнта), пакінуўшы нязменнымі ўжо трэці год запар расходы на абарону краіны ў суме 17,2 мільярда рублёў.

Савецкі чалавек з глыбокім задавальненнем адзначае, што Вярхоўны Савет СССР аддае перавагу сацыяльным праграмам. Гэта яшчэ раз сведчыць аб міралабівай палітыцы Савецкай дзяржавы, аб яе імкненні ўсё больш поўна вырашаць жыццёва важныя праблемы народа. І трэба сказаць, што такая палітыка знаходзіць усеакавовую падтрымку савецкага чалавека, умацоўвае яго аптымізм.

Глеб СПРЫДОНАЎ,
палітычны аглядальнік АДН.

ПРЫЛАЎКІ САЎГАСА

Дыплом першай ступені ВДНГ СССР прысуджан кансерваваму заводу саўгаса «Брылёва» Гомельскага раёна — удзельніку ўсесаюзнага агляду «Прадукцыя перапрацоўкі пладоў, ягад і вінаграду». На прадпрыемстве асвоены выпуск 120 відаў кансерваў, сокаў, марынадаў і саленняў, што карыстаюцца нязменным попытам у пакупнікоў нашай рэспублікі, жыхароў Украіны, Сібіры і Сярэдняй Азіі.

Гамяльчане ж па заслугах ацанілі работу фірменнага саўгаснага магазіна, які знаходзіцца ў цэнтры горада. Тут на прылаўках заўсёды свежая і кансерваваная гародніна, фрукты, бульба, сокі і віны. Акрамя прадукцыі, перапрацаванай з ураджая свайго горада, маецца шырокі выбар дароў лесу: баравікоў, марынаваных маслакоў, лісчак і апенек, чарніц і журавін.

Нядаўна ў магазіне з'явіліся навінкі, якія адразу прыцягнулі ўвагу гаспадынь: «Салата брылёўская», «Гародніна з фасоллю», «Закуска летняя». Іх рэцэпты распрацаваны ў лабараторыі заводу. Многія вырабы прыгатаваны з ранніх сартоў капусты, якая ў кансервавай прамысловасці выкарыстоўвалася рэдка.

Павелічэнню вытворчасці і паліпшэнню якасці прадукцыі садзейнічаюць механізацыя і аўтаматызацыя. Рэканструяваны асноўныя памяшканні, уведзена ў строй новая кацельня. На выслабанай плошчы абсталявана сокавае аддзяленне. Механізаваны падача фруктаў на прэсы, разліў сокаў і выгрузка мязгі.

Не прападаюць і адходы кансервавай вытворчасці. На ўстаноўках АВМ-0,65 наладжана іх сушэнне, што дазволіць атрымаваць за год да чатырохсот тон каштоўных кармоў для жывёлагадоўлі.

ДЗЯКУЙ, ДОКТАР!

Аляксею Антонаву, галоўнаму ўрачу Высачанскай участкавой бальніцы, прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. 30 гадоў назад ён закончыў Мінскі медыцынскі інстытут, прыехаў у вёску Высачаны Лёзненскага раёна. За плячыма былі не толькі гады вучобы ў інстытуце, але і цяжкія франтавыя дарогі.

Перш за ўсё Антонаў з энтузіязмам узяўся за аднаўленне памяшкання бальніцы. Праз некалькі месяцаў у Высачанах адкрыўся стацыянар на 10 ложкаў. Але гэта было толькі пачаткам. Прайшоў час. У Высачанах з'явілася новая бальніца, вырас двухпавярховы будынак з аперацыйным блокам, фізіякабінетам і іншымі службамі.

Спецыялізаваўся А. Антонаў у хірургіі, але ва ўмовах сельскай бальніцы яму даводзілася быць і тэрапеўтам, і педыят-

словых устаноў, я — метралагам.

Прыкладна тое ж самае маглі б расказаць аб сабе першыя будаўнікі Наваполацка — узбек Эшмурат Бадалаеў, азербайджанец Зейнала Агасадыхаў, мэрвін Валянцін Пранчатаў, татарын Толгат Багаевеў і многія іншыя, што атрымалі тут работу з перспекывай росту і магчымасцямі для далейшай вучобы.

Дзесяць гадоў назад у Наваполацку на тысячу жыхароў прыпадала 280 чалавек з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй. Цяпер — 760. Трэцяя частка насельніцтва вучыцца ў вярэньні школах, тэхнікумах, політэхнічным інстытуце, завочных вышэйшых навучальных устаноў краіны. У ліку чытачоў сарака мясцовых бібліятэк — амаль усё насельніцтва горада. У Наваполацку склалася такая традыцыя, што за парту садзяцца нават тыя, каму гэта, на першы погляд, не трэба. Слесар-інструментальшчык Валерый Тур'еў, які прыехаў сюды з Сібіры, гаворыць: — Мне, здавалася б, ужо і не варта вучыцца. Мой працоўны дзень ацэньва-

ПАЗЫЎНЫЯ «КОЛАСА»

Радыёстанцыя, якая ўступіла ў строй у Маладзечна, стала цэнтрам сістэмы дыспетчарскай сувязі «Колас» — адзінай для калгасаў, саўгасаў, раённых арганізацый. Яна, як састаўная частка «АСУ — сельгас», гарантуе аператыўнае кіраванне, цэнтралізаваны кантроль і дакладны рытм работы ўсіх участкаў асноўнай і дапаможнай вытворчасці, а таксама сферы абслугоўвання гаспадарак, іх забяспечэння і збыту прадукцыі.

Усе абаненты маюць партатыўныя апараты на паўправадніках і інтэгральных схемах. Дзякуючы прыстасаванню, якое злучае радыё з тэлефоннай сеткай, яны могуць звязацца з любым горадам, нават знаходзячыся ў аўтамабілі. Важна і тое, што замест мноства частот, на якіх да гэтага часу працавалі сельскія радыёстанцыі, цяпер дастаткова чатырох, настройка на іх адбываецца аўтаматычна. У выніку прадастаўляецца магчымасць на новай тэхнічнай аснове ажыццявіць суцэльную дыспетчарызацыю ўсіх раёнаў рэспублікі, значна разгрузішы пры гэтым эфір.

Комплексная сістэма шматканальнай сувязі «Колас», распрацаваная Цэнтральным навукова-даследчым інстытутам механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Нечарназёмнай зоны СССР сумесна з шэрагам канструктарскіх бюро краіны, паспяхова вытрымала дзяржаўныя выпрабаванні.

КАЛІ Ў ВЕСЦЫ УРАЧЫСТАСЦЬ

Пасвячэнне моладзі ў хлеба-робы, провады юнакоў у Савецкую Армію, камсамольскія вяселлі... Клопаты аб наладжанні гэтых і іншых урачыстасцей у вёсках прыняў на сябе Кіраўскі раённы камбінат бытавога

абслугоўвання, што на Магілёўшчыне. Тут можна не толькі ўзяць напратак мэблю і пасуду, але і заказаць упрыгожаныя легкавыя машыны і аўтобусы, запрасіць духавы або эстрадны аркестр, выбраць магнітафонныя запісы або пласцінкі.

Пры камбінаце створана брыгада, у склад якой уваходзяць кансультант па правядзенню народных абрадаў, краўчы-мадэляры, фатографы, цырульнікі. Работнікі гандлю дастаўляюць прадукты і паўфабрыкаты, вылучаюць лепшых повараў і афіцыянтаў для прыгатавання страў і сервіроўкі святочнага стала.

Служба быту рэспублікі аказвае цяпер на вёсках вялікашасцісот разнастайныя даўныя паслуг.

УСЁ ПАЧЫНАЕЦА З ДАРОГІ

Будаўніцтва новага пасёлка, у які перасяляюцца жыхары 13 навакольных дробных вёсак, калгас «Шлях Леніна» Горацкага раёна пачаў з пракладання дарог. Агульная працягласць іх дасягнула цяпер 30 кіламетраў. Уздоўж асфальтаваных вуліц узняліся пяціпавярховыя жылыя будынкі з усімі выгодамі і гаражамі для асабістых аўтамабіляў. Адкрыты Дом культуры, гандлёвы цэнтр, камбінат бытавога абслугоўвання. На беразе штучнага возера намячана пабудаваць санаторый-прафілакторый, абсталяваць пляжы, спартыўныя пляцоўкі, лодачную станцыю.

У Беларусі, дзе сельскае будаўніцтва засяроджана ў трох тысячах перспектывных пасёлкаў, за пяцігодку даўжыня дарог з цвёрдым пакрыццём павялічыцца больш як на пяць тысяч кіламетраў.

рам, і оталарынгалагам... Таму Аляксею Гаўрылавічу пастаянна вучыўся.

Ён і цяпер настойліва працуе, уважліва сочыць за поспехамі калег, ахвотна выкарыстоўвае іх вопыт, навішчыя дасягненні медыцынскай навукі і тэхнікі.

Шчодро дзеліцца Антонаў сваімі ведамі з маладымі спецыялістамі. Добрая слава аб ім ідзе па ўсяму раёну.

НА ЗДЫМКУ: А. АНТОНАЎ з супрацоўнікамі Высачанскай участкавой бальніцы.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

бруджанне навакольнага асяроддзя. Дзпутатская камісія пры выкананне гарсавета старанна вивучае мікроклімат кожнага раёна і ў выпадку неабходнасці прымае пэўныя меры. Пустэчы каля новабудуоўляў адразу засаджаюць дрэвамі і кустамі. На кожнага жыхара ўжо цяпер прыпадае ў сярэднім 28 квадратных метраў зялёных насаджэнняў, а да 2000 года будзе 40 квадратных метраў.

Сын інжынера Антон Уласевіч і дачка селяніна Лідзія Кацапава прыехалі ў Наваполацк, калі горад быў ужо закладзены. За плячыма кожны меў дзесяць класаў агульнаадукацыйнай сярэдняй школы і — ніякай спецыяльнасці.

— Спачатку мы былі рознаробчымі будаўнічай брыгады, — расказавае Лідзія. — Там і пазнаёміліся, потым пажаніліся. І вырашылі: будзем вучыцца вечарамі пасля работы. Я скончыла тэхнічнае вучылішча, стала слесарам. Потым паступіла ў тэхнікум. Антон вучыўся ў інстытуце. Цяпер працуем на нафтазаводзе: ён — начальнікам адной з прамы-

скай бальніцы яму даводзілася быць і тэрапеўтам, і педыят-

еца даражэй, чым у некаторых спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Але вось стаў я брыгадзірам і выявіў, што адной дзесяцігодкі мала. Мала хоць бы для аўтарытэту: 28 членаў маёй брыгады вучацца ў школе рабачай моладзі, 12 — у тэхнікуме, 12 — у вышэйшых навучальных устаноў. Што заставалася рабіць? Пайшоў вучыцца і я.

Некалькі слоў аб адпачынку гараджан. Толькі ў Палацы культуры нафтавікоў працуе 21 гурток мастацкай самадзейнасці. Тут займаюцца паўтары тысячы чалавек — ад дашкольнікаў да старых, якія пераехалі сюды да сваіх дзяцей. Канцэртны аматарскі ансамбляў збіраюць шматлікую аўдыторыю.

Папулярны дыскусійныя клубы, якія ёсць у многіх кварталах горада. Між іншым, на пасяджэнні аднаго з іх, што носіць назву «Хімік», я сустраў і першага сакратара Наваполацкага гаркома партыі Пятра Асіпенкава, і архітэктара Макса Шляймівіча, і рабочага Валерыя Наскова, вядомага ў горадзе паэта.

У Наваполацку — горадзе маладых любяць спорт. Тут 22 спартыўныя залы, стадыёны, пляцоўкі, зімой — асветленая лыжная траса, летам — база для водналыжнікаў...

Але не так ужо ўсё гладка ў новым горадзе. Сацыялагічныя даследаванні паказваюць, напрыклад, што цяпер маладыя людзі хочучь мець работу і камфартальнае жыллё адразу, а не заўсёды так атрымоўваецца. Маладыя маці, як правіла, імкнуцца працаваць, але дашкольных дзіцячых устаноў у горадзе пакуль не хапае. Апытанні гараджан сведчаць і аб тым, што сэрвіс у рэстаранах і кафэ не лепшы, што мала яшчэ дамоў адпачынку на берагах Заходняй Дзвіны, турбаз для рыбакоў і паляўнічых.

Старшыня выканкома гарсавета Уладзімір Бічанін сказаў мне, што вывады сацыялагаў абмяркоўваліся на сесіі гарадскога Савета. У генеральны план развіцця горада былі ўнесены папраўкі.

Рыгор КОЛАБАЎ.

Л. І. БРЭЖНЕЎ: ДЗЕЦІ — НАША БУДУЧЫНЯ

Як вядома, Арганізацыя Аб'яднаных Нацый аб'явіла 1979 год годам дзіцяці. ЮНЕСКО папрасіла кіраўнікоў дзяржаў і грамадскіх дзеячаў раду краін звярнуцца да дзяцей з навагоднімі прывітаньнямі ў сувязі з гэтай ініцыятывай ААН.

1 студзеня па Цэнтральнаму тэлебачанню было перададзена выступленне Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР таварыша

Л. І. Брэжнева. Ніжэй ідзе тэкст гэтага выступлення:

Добры дзень, дарагія юныя сябры! Віншую ўсіх вас з Новым годам. Арганізацыя Аб'яднаных Нацый, якая аб'ядноўвае амаль усе дзяржавы зямлі, вырашыла абвясціць яго годам дзіцяці. Гэта вельмі добрае, правільнае рашэнне. Дзеці ж — гэта наша будучыня, ім прыйдзеца працягваць справу сваіх бацькоў і маці. Яны, я ўпэўнены, зробяць жыццё на

зямлі лепшым і больш шчаслівым. А наш абавязак пастарацца, каб дзеці ўсіх народаў не ведалі войнаў, каб у іх было спакойнае, радаснае дзяцінства.

На жаль, сёння на зямлі яшчэ ў многіх месцах грываць выстралы, льецца кроў і гінучь не толькі дарослыя, але і дзеці. Шмат яшчэ дзяцей паміраюць ад голаду і хвароб. З гэтым нельга мірыцца. У Савецкім Саюзе мы стараемся зрабіць усё, каб

гады дзяцінства былі здаровымі і шчаслівымі. Мы стварылі і працягваем будаваць тысячы і тысячы светлых, зручных дзіцячых ясляў, дзіцячых садоў, школ. Мы імкнемся навучыць дзяцей дабру, дружбе, навучыць іх жыць па-добраўсёдску з усімі людзьмі любой нацыянальнасці і колеру скуры, навучыць іх паважаць працу і ўмець працаваць на карысць усіх людзей.

Дарагія дзеці! Хлопчыкі і дзяўчынкі! Прыйдзе час, вы таксама станеце дарослымі, і тады клопаты аб будучыні лягуць на вашы плечы. А пакуль што жадаю ўсім вам здароўя, шчасця, мірнага і радаснага жыцця.

Выступленне таварыша Л. І. Брэжнева накіравана ў ЮНЕСКО.

Новы год заўсёды прыносіць дзецям многа радасці. Загараюцца агні святочных ёлак, у госці да іх приходзіць Дзед Мароз з падарункамі. Весела было ў гэтыя дні ў дзіцячым садзе-яслях № 361, якія знаходзіцца ў мікра-раёне Зялёны Луг беларускай сталіцы. Фотакарэспандэнт К. ЯКУБОВІЧ зрабіў здымак каля навагодняй ёлкі.

Выданні «Голасу Радзімы»

Шлях да свабоды беларускага народа, да ўз'яднання яго ў адзінай сацыялістычнай дзяржаве быў нялёгкім. Прыйшлося пераадолець іншаземную ваенную інтэрвенцыю і контррэвалюцыю, панаванне буржуазна-памешчыцкага ладу ў заходняй частцы краіны, дзе прагрэсіўныя сілы на чале з Кампартыяй Заходняй Беларусі вялі барацьбу з рэакцыйнымі коламі Польшчы і беларускім буржуазным нацыяналізмам. Аб гэтай барацьбе і расказваецца ў брашурцы кандыдата гістарычных навук Уладзіміра Ладзісева «Шлях да свабоды», што выйшла ў «Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы».

Нацыянальна-вызваленчы рух у Заходняй Беларусі ў 1919—1939 гадах ахапіў шырокія слаі народа. Спачатку ён прыняў форму ўзброенай барацьбы. «Партызанскія атрады і групы, — піша аўтар, — часта ўзніклі стихійна, як вынік незадавальнення беларускіх сялян каланізацыйнай палітыкай польскіх акупацыйных улад, сацыяльным і нацыянальным прыгнётам... Узброеная барацьба паступова ўзмацнялася і ахапіла ўсю тэрыторыю краіны: ад Стубаўска да Белавежскай пушчы і ад Брацлава да Давыд-Гарадка».

Потым аб'ектыўныя ўмовы склалися так, што ўзброенае паўстанне сялянства не мела шанцаў на поспех. Таму ў 1925 годзе КПЗБ узяла курс на згортванне яго, пачала выводзіць

партызанскія атрады з баявых дзеянняў. Пачаўся новы этап вызваленчай барацьбы. КПЗБ перайшла да палітычнай і арганізацыйнай работы ў масах, умацавання рэвалюцыйнага саюзу рабочага класа і сялянства.

Вялікую ролю ў арганізацыі працоўных адыграла Беларускае сялянска-рабочае Грамада — масавае аб'яднанне працоўных, якое к студзеню 1927 года мела ў сваіх радах звыш 100 000 чалавек. Шырокай папулярнасцю карысталася заснаванае ў 1921 годзе Таварыства беларускай школы. Кампартыя Заходняй Беларусі і гэтыя арганізацыі адстойвалі сацыяльныя і нацыянальныя правы беларусаў, выступалі супраць паліцэйскага тэрору, за развіццё беларускай культуры і школы на роднай мове, выкрывалі антынародную палітыку нацыяналістычных арганізацый і групавак.

У. Ладзісеў прыводзіць шмат цікавых фактаў пра вызваленчы рух таго часу. Ён паказвае расстаноўку класавых сіл у Заходняй Беларусі, міжпартыйную барацьбу, расказвае пра забастоўкі, дэманстрацыі, сялянскія выступленні. Ва ўсіх гэтых баях самымі паслядоўнымі і стойкімі эмагарамі за інтарэсы прыгнечанага народа былі заходнебеларускія камуністы. У той жа час лідэры Беларускай хрысціянскай дэмакратыі, «Цэнтрсаюза» і іншых нацыяналістычных групавак вялі здрадніцкую палітыку супрацоўніцтва з уладамі, захапляліся германскім фашызмам, паклёпнічалі на Савецкі Саюз. Таму не дзіўна, што «неўзабаве пасля пачатку вайны ў адной упрэжцы з гітлераўскімі войскамі на акупіраванай савецкай тэрыторыі з'явіліся і іх адданыя халуі — Астроўскі, Казлоўскі, Іваноўскі, Найдзюк, Шкялёнак...»

Знаходзячыся зараз у эміграцыі, нацыяналістычныя здраднікі ў сваіх хлуслівых артыкулах скажваюць гісторыю нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі, спрабуюць апраўдаць прыслушніцтва перад злейшымі ворагамі беларускага народа. Даследаванне У. Ладзісева пераканана выкрывае гэтыя намаганні.

Кніжка «Шлях да свабоды» — яшчэ адно наша выданне, якое дае магчымасць чытачам лепш зразумець адзін з важнейшых этапаў барацьбы народа за ажыццяўленне справядлівых сацыяльных ідэалаў.

В. ВЫСОЦКІ.

ЕЩЕ РАЗ

О КОДЕКСЕ ЧЕСТИ В ПОЛЕМИКЕ

Современный мир полемичен больше, чем когда-либо прежде. И идеологические споры порой приобретают необычайную остроту. Выработанные Марксом, Энгельсом, Лениным нормы полемики включают в себя такие требования, как доказательность, литературная и теоретическая добросовестность, разбор спорных вопросов по существу.

Правильное, отвечающее требованиям научности и общей культуры цитирование означает прежде всего безукоризненную точность при передаче чужих слов. Это одна из самых важных норм литературного «кодекса чести».

Цитаты, как и факты, упрямая вещь. Они способны очень больно задевать за живое. В каком, однако, случае?

О ПАРТИИ

Вот как метафизически используют ныне высказывания Маркса, например, о партии. Глубокая мысль — освобождение рабочего класса должно быть делом самого рабочего класса — кладется в основание утверждений, будто Маркс и не думал о необходимости партийного руководства массами. Выхваченными из его письма словами о партии «в великом историческом смысле» пытаются доказать, что быть «в душе» на стороне определенного идейного течения — это якобы и есть, «по Марксу», достаточный признак принадлежности к «партии».

«Марксологи» замалчивают здесь то обстоятельство, что основатели научного коммунизма употребляли это понятие и в широком смысле слова, когда термином «пролетарская партия» охватывали весь огромный политический лагерь рабочего движения, и в узком смысле, говоря о «коммунистической партии» именно как о переводной части пролетариата. Замалчивают и факты биографии Маркса и Энгельса, их боевое участие в рабочем движении. Без учета этой деятельности биография Маркса не может быть полной, поскольку, как подчеркивал Энгельс, жизнь Маркса без Интернационала «была бы бриллиантовым кольцом, из которого вынут бриллиант».

Неверная трактовка взглядов Маркса на партию потребовалась «марксологам» для того, чтобы противопоставить демократическое понимание партии основоположниками марксизма якобы диктаторским взглядам Ленина, изобразить Маркса и Энгельса сторонниками организации, «открытой для всех», без единой программы и единой дисциплины, без подчинения меньшинства большинству, которое будто бы означает подавление всякой инициативы. И «марксологи» заявляют, что нужны «другие типы организации» — кроме ленинской. И социализм должен придумать нечто иное, если хочет быть демократическим».

«НАЗАД К МАРКСУ»?

Разумеется, подобные теоретики пекутся вовсе не о возвращении кого бы то ни было «назад к Марксу». Они рассчитывают побудить марксистско-ленинские партии сделать шаг к старой «модели» аморфных реформист-

ских организаций II Интернационала, неспособных к революционному действию. На это коммунисты отвечают так, как отвечал ложным друзьям рабочего класса Ленин: «К чему лукавить... Вам нужна не партия — авангард, а партия — арьергард, чтобы потяжелее была на подъем. Так и надо говорить прямо!»

Различные интерпретации трудов Маркса, как правило, связаны с попытками разорвать целостное марксистско-ленинское учение на части, возвести стену между Марксом и Лениным, представить ленинизм всего лишь «русским», или «восточным», вариантом марксизма. А поскольку, мол, имеется «русский вариант», то на иной национальной почве возможен «свой» марксизм, то есть, попросту говоря, «марксизм без ленинизма».

Это те «тщеславные деятели», которые, как сказал недавно на массовом митинге в городе Сантьяго-де-Куба Фидель Кастро, «пытаются национализировать, шовинизировать марксизм, поставить себя выше Маркса, Энгельса, Ленина, пренебрегают точностью и глубиной исследований». Марксисты-ленинцы отвергают идеологические компромиссы, национализм и шовинизм. «Мы заявляем, — пишет первый секретарь Коммунистической партии Уругвая Родней Арисменди, — что не в состоянии понять, и нам кажется опасной тонкостью различие, которое делается иногда между ссылками на мысль Маркса, Энгельса и Ленина и отказом от политической и философской категории, которая эту мысль выражает... Кажется еще более опасным — как по существу, так и по своим теоретическим и политическим последствиям — ссылаться на марксизм и отказываться от ленинизма».

Иные «теоретики», изобретая свой собственный, отдельный марксизм, способны поучать коммунистов тому, что говорил или не говорил Маркс, составляют каталоги цитат, которые трудно найти в публикациях советских авторов, в печати братских коммунистических и рабочих партий.

Охранной грамоты на цитаты из произведений Маркса не существует. Буржуазные идеологи и те, кто рвет с марксизмом, превратно применяют и будут применять их в качестве «козырного довода»: они не прекратят контрбандных попыток провозить свой идеологический товар под чужим флагом. Запретить им это нельзя, как нельзя, отмечал Ленин, «торговой фирме запретить употребление любого ярлыка, любой вывески, любой рекламы. Поддействовать увещаниями, разумеется, тоже невозможно. Когда, например, маоисты переносят на Советский Союз высказывания Маркса, Энгельса и Ленина о политике русского царизма, напрасно было бы надеяться пристыдить их за это. Не упрекать, не уговаривать, не жаловаться, а давать отповедь призывал в таких случаях честных публицистов Ленин, клеймить подлость и яд, овладевать искусством разоблачения презренных приемов вульгаризаторов марксизма и его открытых врагов.

Николай ПРОШУНИН,
кандидат исторических наук,
АПН.

ПОЕЗДКА В ХАКАССИЮ

Нам, белорусским антропологам, в прошлом году повезло — мы участвовали в антропологических исследованиях на территории Сибири, в южной ее части — Хакассии. Автор этих строк и кандидат исторических наук Инесса Саливон работали в составе экспедиции Института антропологии Московского государственного университета.

Поездка привлекала не только тем, что нас, белорусских ученых, пригласили участвовать в экспедиции высокоавторитетного института с целью изучения народа, как мы говорим, другого расового ствола. Интересно было побывать в Сибири, посмотреть жизнь людей этого края.

Сибирь манит не только бескрайними просторами, разнообразной природой. Здесь, может быть, более, чем в других местах, сохранилось много загадок, в том числе и неразгаданных тайн человеческой истории. Тут, например, были обнаружены стоянки первобытных людей древностью 14—15 тысяч лет. На стоянках Мальта и Буреть эпохи палеолита найдены скульптурные мастерские, в которых изготавливались костяные фигурки животных и человека, различные украшения. Множество женских статуэток свидетельствует о высоком почитании женщин в эпоху матриархата. Археологи подсчитали, что половина всех палеолитических статуэток мира найдена на этих двух сибирских стоянках. Приобрело также мировую известность наскальное палеолитическое искусство Сибири.

Хакасская автономная область расположена на юге Восточной Сибири. Прекрасен этот край! Широкие степи чередуются с тайгой, а дальше громоздятся горы, бегут полноводные реки — Енисей, Абакан. Летом в Хакассии много солнечных дней. Недаром В. И. Ленин, проведший здесь три года в ссылке, называл Хакассию сибирской Швейцарией.

Тут сочетаются седая древность и современная новь. В степи стоят могильные каменные идолы. Каждый камень связан с каким-то событием и имеет свой оригинальный вид — подобие женщины, лучезарное солнце, а то и просто квадраты с рисунками и таинственными надписями. Оказывается, эти статуи на две тысячи лет древнее идолов тихоокеанско-

го острова Пасхи, описанных Туром Хейердалом. А над каменными языческими божествами висят провода высоковольтных линий, рядом бегут современные дороги, строятся мощные заводы и электростанции, такие как алюминиевый комбинат близ Саяногорска и Саяно-Шушенская ГЭС.

Загадочно и интересна этническая история хакасов. Принадлежат они к тюркской языковой группе — к той, что и алтайцы, шорцы, якуты, татары. Современная хакасская народность сформировалась недавно — в течение XVIII—XIX веков, ее язык состоит теперь из четырех диалектов.

Живут хакасы зажиточно и добротно. В деревнях строят прекрасные дома, обставляют их хорошей мебелью. Везде есть телевизоры, различная бытовая техника. Так что здешняя деревня очень похожа на белорусскую. Отличается она от нашей только обилием всадников. Мальчишки растут в два вершка, юноши и девушки, древние старухи — все ездят верхом на лошадях. У старых женщин национальные платья такие широкие, что под них нетрудно поддеть теплое зимнее пальто. Люди везде гостеприимные и вежливые, жилье их привлекает аккуратностью и чистотой.

Мы обследовали население Аскизского района Абаканской области. В совхозе Кызласово встретили молодых руководителей — директора Юрия Ачитаева, секретаря парторганизации Геннадия Доможакова, председателя сельсовета Степана Кулумаева. Они помогли нам в организации антропологического обследования. А мы в ответ на их гостеприимство и заботу оказали помощь в заготовке кормов для скота. Участвовали мы и в соревновании доярок — правда, в качестве болельщиков, потому что хакасская доярка — непревзойденная мастерица.

Вернувшись в Минск, мы взялись за обработку полученных данных о состоянии физического развития и демографии хакасов. Приступая каждый раз к работе в лаборатории, вспоминаем свое увлекательное путешествие в этот солнечный край.

Л. ТЕГАКО,
руководитель группы антропологии Института исследования этнографии и фольклора АН БССР.

Не пазнаць сёння некалі заштатных маленькіх беларускіх мястэчак, што ператварыліся ў добраўпарадкаваныя раённыя цэнтры рэспублікі. Вуліцы забудоваюцца шматпавярховымі каменнымі дамамі, у якіх жыхары атрымліваюць кватэры з усімі выгодамі. З году ў год павялічваецца капіталаўкладанні ў будаўніцтва навуковых устаноў, прадпрыемстваў, магазінаў і камбінатаў бытавога абслугоўвання.

НА ЗДЫМКУ: вуліца Мінская ў Чэрвені.

Фота П. ЗАХАРАНКІ.

ОБЫЧНО «чудеса исцеления» происходят в глухих, заброшенных уголках земного шара, как правило, в стороне от основных магистралей цивилизации, где люди находятся под сильным наркозом религиозного дурмана. Дирижируют подобными «исцелениями» жуликоватые служители культа, умеющие разжигать фанатизм толпы, околпачивать ее, а затем на этом делать бизнес. Но «исцеление», о котором мы расскажем, произошло в самом просвещенном городе Соединенных Штатов — Бостоне, городе, именуемом «американскими Афинами». При сем присутствовали представители средств массовой информа-

и другие научные брамины Бостона, ряд американских врачей, и в первую очередь доктор Ричард Файнблум (тоже из Бостона, консультировал девочку по телефону).

Евгения шла на поправку. Но антисоветская свистопляска вокруг нее все усиливалась. Девочка прибавляла в весе, а ложь и клевета ширились в масштабах. «Нью-Йорк таймс», например, писала о том, что Евгения не может усваивать даже молоко, что ей грозит смерть от истощения, что советская медицина оказалась бессильной, а советские власти не разрешают выезд девочке на лечение в Соединенные Штаты, проявляют «жестокосердие».

ИСЦЕЛЕНИЕ ПО-БОСТОНСКИ,

ИЛИ ИСТОРИЯ О ТОМ, КАК ОСКАНДАЛИЛИСЬ АМЕРИКАНСКИЕ «ГУМАНИСТЫ»

ции, а по совместительству — и дезинформации, а также ряд политических деятелей.

Теперь о самом объекте «исцеления». Это тринадцатимесячная девочка Евгения Кац (в предкушении «бостонского чуда» ее перекрестили в Джессеку). История этой девочки известна советским читателям, поэтому я лишь вкратце напомню о ней. Евгения страдала врожденной патологией кишечника. В интервью корреспонденту ТАСС, опубликованном газетой «Труд», заведующий отделением 1-й детской городской клинической больницы З. Свирский рассказал о том, как советские врачи упорно и настойчиво боролись за выздоровление девочки. Их усилия увенчались успехом: девочка пошла на поправку. Вскоре ее выпихали из больницы. Здоровье девочки укреплялось. Она начала прибавлять в весе.

Но вот на Западе, в особенности в Соединенных Штатах, история болезни Евгении Кац, которую живописала буржуазная печать, выглядела совсем иначе. В Советском Союзе Евгению лечат «не так, как следует», причитали газеты. Жизнь ее угасает, а сама она похожа на привидение. И, наконец, резюмировали: только американские врачи могут спасти ее, а посему девочка и ее родители должны немедленно прибыть в Соединенные Штаты...

И вот Евгения вместе со своими родителями прибыла в США, в Бостон. Встреча им была уготовлена по первому разряду. Я уже упоминал выше об обилии представителей прессы и политических кругов, собравшихся в аэропорту. Не знаю, как они, но простые смертные, которые также пришли встретить Евгению, ожидали появления призрака, так сказать, еще одного живого или еле живого свидетеля «советской жестокости». Каково же было их удивление, когда на руках у спускавшихся по трапу родителей они увидели вполне нормального здорового ребенка. «Призрак» оказался «полноценным», писала на следующий день «Нью-Йорк таймс» (ниже читатель поймет, почему я привожу цитату именно из этой газеты).

«Исцеление» Евгении в бостонском аэропорту «заставило подняться в удивлении некоторые брови», — как изволила изящно выразиться одна здешняя газета. «Кто искажал состояние здоровья Джессеки как советского ребенка, который якобы столь отчаянно нуждался в американской медицинской помощи?» — становясь в позицию стороннего наблюдателя, вопрошает газета «Вашингтон пост», словно она тоже не приложила к этому своей «руки исцеляющей». Ответ на этот риторический вопрос особого труда не представляет. Искажением состояния здоровья Евгении занимались те же самые круги и лица, которые искажают вообще все, что касается жизни в Советском Союзе. В первых рядах служителей этой антисоветской шумихи мы видим все те же сионистские круги, реакционную печать, политиканов-демагогов, которые распеваются о «поправке прав человека» в нашей стране и рвутся в доспехи «рыцарей-избавителей».

Под давлением неопровержимых доказательств — факты не только лицо, но и на лице ребенка — буржуазная печать вынуждена сейчас трубить отбой, срочно искать козлов отпущения. И «Нью-Йорк таймс» и «Вашингтон пост» пишут, что слухи о тяжелой болезни Евгении стали распространяться как раз тогда — это было весной, — когда девочка пошла на поправку. Итак, в то время, пока Евгения выздоравливала, американская пресса, поджуживаемая сионистскими кругами, переживала очередную приступ антисоветизма. Сия болезнь, к сожалению, весьма заразная, вызвала эпидемическую вспышку на Капитолии в Вашингтоне, а затем стала косить академические круги в Бостоне. Шестидесять три члена конгресса США, которые никак не могут выкроить время для того, чтобы упорядочить американское законодательство в области здравоохранения, подписали петицию с призывом «спасти Джессеку». К ним присоединились президент Массачусетского технологического института Джером Визнер

Следует сказать, что эта аморальная кампания возымела определенный эффект. Американская общественность, отрезанная от источников правдивой информации, в некоторой своей части попала на истощенные вопли «гуманных энтузиастов». И вдруг «исцеление» в бостонском аэропорту...

О том, как нагнеталась, фактам вопреки, антисоветская кампания, рассказывает сам доктор Файнблум. Он говорит, что «Нью-Йорк таймс» и другие органы информации «отказывались слушать, когда я и другие говорили о процессе выздоровления девочки». Так, еще две недели назад, когда этот врач сообщил репортеру «Нью-Йорк таймс» о выздоровлении Евгении, последний перебил его, сказав: «Мы не хотим, чтобы это выглядело слишком хорошо». Сейчас доктор Файнблум признает, что в течение нескольких месяцев американские органы информации по существу зажимали ему рот. «Когда я давал по телефону интервью для радио о выздоровлении Евгении, оно уже начинало вещать о том, что девочка находится в критическом состоянии», — жалуется бостонский врач. Этот врач познал на собственном опыте, что ложь — тоже род недуга.

И вот сегодня «Нью-Йорк таймс» пишет: «Мы считали, что этот случай — пример советской черствости. Мы тоже присоединились к протестам, а теперь просим извинения у русских...» Вот так!

Рассказывая о «явлении Джессеки народу» в бостонском аэропорту, доктор Файнблум иронически замечает, что все ожидали, что «смертельно больную» девочку прямо с самолета срочно отправят в детский госпиталь. Но на самом деле произошло нечто другое. По признанию, на сей раз вынужденному, «Нью-Йорк таймс», церемония встречи в Бостоне носила рекламный характер и была «хорошо запланированным событием».

Что правда, то правда. Вместо кареты «скорой помощи» были поданы фургоны телевидения, а политические деятели фотографировались с Евгенией в традициях предвыборных шоу. Ребенок чувствовал себя прекрасно, зато взрослые проливали крокодильевы слезы.

Сейчас, уже задним числом, организаторы провокационной кампании «в защиту Джессеки» цинично признают, что они затеяли ее в целях «барабанного паблисити». По словам одного из столпов американского сионизма Аппельбаума, поскольку «общественности надоела» его пропаганда, было решено ухватиться за дело Евгении. «В этом было нечто необычное и трогательное, что мы могли использовать в качестве фокуса для рекламы и политического давления». Цинично, но зато откровенно.

«Исцеление» в Бостоне, быть может, исцелит некоторых легковерных по эту сторону Атлантики, которые принимают за чистую монету «диагнозы» присяжных антисоветчиков. Ведь «история болезни» Евгении — не исключение. Вспомним хотя бы слезливо живые причитания о якобы практикованном у нас заключении «инакомыслящих» в психиатрические лечебницы. Буржуазная пропаганда все может. Своя рука — владыка.

Итак, «американские Афины», обогатившие словарь выражением «Бостонское чаепитие», могут записать в свой сомнительный актив еще одно — «бостонское исцеление». Но если чаепитие было горьким для пришельцев — англичан, исцеление отдаст горечью уже для самих американцев. И еще один весьма показательный штрих. Когда церемония «явления Джессеки народу» в бостонском аэропорту закончилась, когда политиканы отбарабанили свои речи, а пресса и телевидение запечатлели сей «исторический момент», выяснилось, что никто не позаботился о транспорте для семейства Кац. Они вынуждены были бродить по автомобильной стоянке в поисках попутной машины...

Такова подлинная цена «гуманного энтузиазма» некоторых американских дядей.

Суд у Слабадзе

УРывак з аповесці

(Працяг. Пачатак у №№ 43—51 за 1978 год.)

І ён, суддзя, так і не наважыўся парушыць цішыню. Гэта зрабіў чалавек у чорным. Суддзя ледзь прыкметна хітнуў яму галавой, і той загаварыў нечакана прыемным, звонкім голасам:

— Мне споўнілася шаснаццаць гадоў, калі прыйшлі немцы. Марыў быць аграномам, таму што мой бацька аграном, яго забілі кулакі. Захапляўся сельскай гаспадаркай і музыкой, любіў сабак і пчол. Старэйшы брат быў прызваны ў Чырвоную Армію. Я, калі прыйшлі немцы, рабіў пры доме, на гаспадарцы. Састаяў у падпольнай групе, збіраў зброю, тры скрынкі патронаў сабраў, тры вінтоўкі, гранаты, наган. У 1943 годзе мяне арыштавалі...

— Аднаго вас арыштавалі?
— Не, разам са мной была арыштавана яшчэ адна сям'я: бацька і сын. Утрымоўваліся разам, у адной турме. Білі...

— Чым можаце растлумачыць, што вас аддзялілі ад той сям'і, разам з якой вас арыштоўвалі?

— Не магу ведаць.
— Не можаце ведаць... Бацька і сын сведчаць, што ў той час, калі іх катавалі, вы ўжо разгульвалі па двары без аховы.

— Так, было такое, сустракаліся.
— Чым вытлумачаеце?
— Не магу ведаць. СД выпусціла мяне.

— За прыгожыя вочы...
— Не магу ведаць.
— Не можаце ведаць, як з вязня ператварыліся ў ваўкалака, сталі эсэсаўцам? — Стаміўся, відавочна, ужо стаміўся суддзя. Здаецца, і не важка ў яго праца, сядзі сабе, задавай пытанні і слухай. Але ўжо не сядзіцца яму на высокім судзейскім крэсле. Увесь час угінаецца, угінаецца суддзя, нібыта пад ціскам якім, і торгаецца ў суддзі ўжо вока адно, пытанне задасць — вока торгнецца, нібыта ён з гэтага вока пытанні свае выцягвае, торгаецца вока і ў Лецечкі, не адужаць, не ўцяміць яму з яго галавой, як гэта чалавек з падпольшчыка можа ператварыцца ў эсэсаўца. Суддзя расстаўляе вехі гэтага шляху, забівае тычкі па дарозе здрады. Лецечка разумее гэта, ён ужо навучыўся разумець суддзю, ён бацьчы і вехі і тычкі, забітыя ім. Але гэтыя ўказальнікі нічога не

праясняюць яму. Мо яны зразумелыя дарослым, а яму—не. Не і не. Няма і не можа быць указальнікаў на шляху здрады. Але як жа ўсё-такі яго адбываецца-вершыцца, як прыходзяць да яе, што за крывулістая такая дарога вядзе да яе?

Вось ён, Колька Лецечка, яму семнаццаць гадоў, ён любіць пчол, сабак і музыку. Але прыйшлі немцы, у яго ёсць скрынка патронаў, тры вінтоўкі, гранаты і наган. Ён падпольшчык, разносіць лістоўкі. Немцы прыходзяць, каб арыштаваць яго. Ён адстрэльваецца да апошняга. Але яго ўсё ж забіраюць, раненага. Яго б'юць, катуюць... Не, не, лепей смерць, чым нечакана наступным днём сустраць, трапіць на вочы тых, бацькі і сына. Лепей смерць... Але чаму ён, Лецечка, абраў смерць, а гэты, у чорным, — жыццё? Чаму? Ці ёсць на гэтае «чаму» адказ?

— Як вы ўяўлялі сабе сваё далейшае жыццё? — вось яно, яго, Лецечкава, пытанне.

— У душы я быў адзін. Але форма прадстаўляла мяне другім. Я быў ужо ў другой шкуры, у другой форме.

Не той адказ, не той. Гэта пасля ўжо форма, пасля форма, а да яе.

— Што вы адчувалі, калі ішлі на здраду? Нас не цікавіць, што вы перажывалі, мы пытаем: што вы перажывалі?

— Я хацеў выжыць, выжыць любой цаной.

— Дзеля чаго?
— Фізічная патрэбнасць жыць.

Вось яно, вось—«фізічная патрэбнасць жыць», гранічна дакладна фармулюе свае адчуванні чалавек у чорным. Фізічная патрэбнасць жыць, ці, іншымі словамі, жывёльная прага жыцця. У хаце з зачыненымі акнамі, у нары, у воўчым лагішчы, у будцы сабачай, у сабачай шкуры, у шкуры вужакі, гадзюкі, у адзіноце, страху— усё роўна жыць. «Баіцца чалавек памерці чалавекам—памірае сабакам...»

— А ці думалі вы аб тым, што ваш брат у Чырвонай Арміі, Максім забіты кулакамі?

— Думаў, але дзейнічаў пачынаў, так атрымоўвалася...

— Ваша заміланасць да жывёл, ваша схільнасць да музыкі?

— Гэта ўсё было забыта.

— Ваша духоўнае жыццё, чым яно напайнялася?

— Крывёю. Мне страшна. Жах які...

— Зараз вам страшна?
— Зараз і тады, заўсёды.
— Чаго вам страшна, страшна пазбавіцца жыцця?
— Усяго, усяго мне страшна. Жах які... Мне не верыцца, што гэта я...

— Не бойцеся, не палухайцеся сябе, унтэр-капрал зондэр-каманды 7 «А». Вы не жахаліся, расстрэльваючы і палячы жыўцом дзяцей, старых, жанчын. За гэта вам і прысвоілі званне, унтэр-капрал. За што вы расстрэльвалі, забівалі, палілі, нішчылі савецкіх людзей?

— За тое, што яны савецкія людзі, за тое, што яны патрыёты сваёй Радзімы.

— Гэта як разумець? Вы ўжо помсцілі і за сваю здраду?

— Так, так гэта і трэба разумець.

— У вас была яшчэ магчымасць уцячы з СД, калі ўжо былі без аховы, калі вашы рукі былі яшчэ не так у крыві. Савецкая Армія была ўжо на подступах да вашага горада. Чаму вы не ўцякалі?

— Не зарыентаваўся...

Нават бывалага суддзю скаланула ад гэтага шчырага, непрыхавана-жывёльнага «не зарыентаваўся», скалануўся і Лецечка, але зусім па іншай прычыне, ад радасці, што той, за бар'ерам, не зарыентаваўся. Зарыентаваўся ён, хто яго ведае, мог бы перажыць і Лецечку. Перажыў бы, маючы такую заалагічна-фізічную патрэбу жыць. Вось ён стаіць за бар'ерам, дагледжаны, да сінга паголены, без адзінай зморшчынкі на твары, трэніраванае, як адлітае з металу, цела спартсмена. Жыў бы, хадзіў сабе, як бомба, нашіптаная толам, чакаў бы свайго часу, калі можна грывнуць, выбухнуць, не тоячыся, на ўсю моц, поўным зарадам. А цяпер ужо не выбухне. Старая—смерць чакае яго за гэтымі сценамі. Яна не ўпусціць яго.

— Том справы пятнаццаты, старонка... Тут з вашых слоў занатавана, што ў Мар'інай Горцы ўтрымоўваліся дзеці, у якіх немцы бралі кроў для параненых нямецкіх афіцэраў і салдат... Актам дзяржаўнай камісіі ўстаноўлена, што такіх дзяцей донараў у спецыяльным лагеры ў Мар'інай Горцы было восемдзесят... Восемдзесят дзяцей ад васьмі да дванаццаці год, сцінелых, якія ледзь трымаліся на нагах, было вызвалена і гаспіталізавана наступаючымі часамі Савецкай Арміі. Растлумачце суду, што вы ведаеце аб гэтых дзецях.

Чалавек у чорным схаваўся ад залы, ад суддзі за салдата аховы і маўчаў. Маўчанне яго было доўгае і жахлівае.

— Суд чакае!

Чакаў не толькі суд, падаліся наперад і замерлі, як адзін чалавек, усе, хто быў у зале.

— Суд чакае!

— Я ведаю, што ў сорок трэцім годзе да нас у Бабруйск прыходзілі транспарты з жанчынамі, дзецямі. Мы бралі дзяцей у мацярок, грузілі іх на машыны.

— Бралі ў мацярок дзяцей... яны што, добраахвотна вам аддавалі дзяцей?

— Якое — добраахвотна? Але жанчыны не мужчыны. Мы вырываўлі...

— Мы? Гаварыце за сябе. Што рабілі вы?

— Я вырываў дзяцей з рук маці. Маці драпаліся і плакалі, іх заганылі за калючы дрот, расстрэльвалі ці адпраўлялі ў Германію. Дзяцей грузілі на машыну і везлі—куды, я не ведаю. Іх далейшы лёс мне невядомы.

— Хто, акрамя вас, з тых, што знаходзяцца на лаве падсудных, удзельнічаў у гэтых акцыях?

— Усе... Я, Калягін, Бягун, — чалавек у чорным хітнуў галавою ў бок свайго брывастага суседа з вострым шабельным тварам.

— Падсудны Калягін, прызнаеце паказанні...

— Нічога не магу сказаць, не памятаю.

— Не памятаеце такога?!

— Не, не памятаю...

— Падсудны Бягун.

— Не, не! Не было такога!

— Было, было! — гэта крычаў, і плакаў, і хаваўся за бар'ер чалавек у чорным.

— Было! — гэта крычаў, захлайнаўся слязьмі Лецечка. Ён усё ўспомніў, адкуль ён ёсць і пайшоў.

— Мама, ратуй мяне... Ратуй мяне, мама,—крычаў ён на ўсю залу, як крычаў на ўсю зямлю ў тым далёкім сорок трэцім, як крычалі тысячы і тысячы яго равеснікаў.

— Мама, ратуй мяне! — пяці-шасці-сямі год хлопчык, падпярзаны вярочкай, у матчынай зялёнай кофце, у зялёнай матчынай хустцы, як недалёкая іграшка ці то яблык, вісіць на матчынай шыі. Ён абхапіў маці рукамі за шыю, уткнуўшыся ў шыю тварам, і плакаў ёй у шыю, і крычаў у шыю, паліваў, абмываў яе слязьмі. А трое ў чорным з маланкападобнымі літаркамі на пагонах, са скрыжаванымі косткамі і чэрапам на пілотках: не падыходзь, смяртэльна! — трэслі яго маці, як іграшку. Двое кілілі яе да зямлі, заломвалі ёй рукі, а трэці ірваў, цягнуў на сябе хлопчыка, ірваў, выкручваў, як выкручваюць з голля, узаяўшы за бакі, яблык.

Гэтыя зялёныя і шэрыя яблыкі, што раптам набылі голас, што заходзіліся ад крыку, ірвалі не толькі трое. У абгароджаным калючым дротам жывым людскім садзе была цэлая глойма, зграя зборшчыкаў у чорным, як лісты, ляцелі на пашарэную васьмью зямлю хусткі, світкі і кофты. Стогн, крык і энк стаялі над зямлёй, што нарадзіла ўсё гэта. Як падсечаныя дрэвы, падалі і курчыліся на зямлі ўжо няздольныя на голас, на крык і лямант жанчыны, ірвалі на сабе валасы, забівалі рот пяском. Ля ключага дроту, на свабодзе, уціснуўшыся ў зямлю гумавымі лапамі, што хіжыя звары, якіх прыхіпілі знянацку спалохам, стылі тупарылыя зверпадобныя машыны. Машыны ўжо даўно былі падрыхтаваныя да скачка, да імклівага бегу далей, далей адсюль, ужо даўно гуркацелі іх жалезныя сэрцы-маторы, але толькі дрыжыкі, ад якіх калаціліся капоты, выдалі працу гэтых сэрцаў-матору. Машыны аглухлі ад стогнаў і ляманту, здранцвелі ад усяго, што тут адбывалася. Страцілі голас і зборшчыкі ў

чорным, асатанелі, павар'яцелі ад нечалавечай працы. Нема мацюкаліся, з нечалавечай шчырасцю, руплівасцю і дбайнасцю рабілі, што ім было даручана — ірвалі целы, кужаль і сукно, жывое і мёртвае.

— Мама, ратуй мяне, ратуй мяне, мама...

Не было паратунку. Скаланалася і дрыжала ўзята ў калючы дрот зямля, скаланалася і дрыжала здрапужаная салдацкімі ботамі зямля. Не было паратунку ў гэты дзень і зямлі. Усё, на што была яна здольная — гэта адраваць ад сябе, вырачыся, выгарадзіць калючым дротам той маленькі кавалачак-калідорчык сваёй скалатушанай плочі і заплюшчыць вочы, закрыве вочы на тое, што там адбывалася, не падпускаць да яго ні жывога, ні мёртвага. І птушкі абляталі тое месца, мурашкі і казюкі анаўзалі яго, трава і тая збегла адтуль прэч. Сонца саромелася зірнуць на зямлю. Яно таксама заплюшчыла вочы, закрыва вочы, каб не параніць сябе памяццю, успамінам, калі ўсё ўжо скончыцца, каб не несці на сваіх промнях іншым людзям і іншым народам страх і жудасць таго, што тут адбылося.

Хлопчыка адравалі ад маці і пацягнулі на руках па паветры, нібыта баляліся, што ён папаўзе чарвяком у зямлю, і ён выгінаўся, віўся, выкручваўся чарвяком у дужых руках мужчын, слізгаецца ў руках, нібыта стаў раптам голым, слізгацела за ім, коўзалася, як пупавіна, скрабла, драпала зямлю вярочка. Яго падхапілі за гэтую вярочку-пупавіну, узялі і кінулі ў кузаў машыны, і машына, атрымаўшы гэтае дзіцячае цела, якое глуха дзвяньгнула ў яе нутры, рванулася з месца і памчала...

«Кіндэрхайм, кіндэрхайм» — васьмёньскі мухай б'ецца цяпер у галаве ў падлетка чужое, страшнае слова. Ён ведае, ён успомніў, што яно азначае: «дзіцячы дом, дзетдом». Быў дзетдом у немцаў... І зноў перад ім ажывае, зіхатліва пабліскае нікелем і шклом медыцынскі шпрыц, зноў стаяць увачу мужчынскія вялікія дужыя рукі, ад якіх пахне лекамі і чыстым ручніком. Замест пальцаў на гэтых руках пяць чорных змянок. Змяюкі выгінаюцца, нацэляваюць на яго цела вялізную змяно-шпрыц. Шпрыц-змяя гоніцца за ім, лучыцца джалам у яго сіняе цела. І туман. І з туману два колеры: сіні і чырвоны.

Свет пафарбаваны ў два колеры: сіні і чырвоны. Ёсць яшчэ трэці ў ім колер, колер туману, бела-малочны. Але гэта не колер жыцця, гэта правал, гэта бездань, у якую ён трапіў і якая паглынула яго, пачала жэрці яго з той хвіліны, як ён стукнуўся аб кузаў машыны. Дзень патух, забяліўся малаком, зацерусіўся імжой, яго жэр гэты малочны колер. Малочная шэрань туману наплыла, агарнула яго, жэрла яго рукі, ногі, цела. Захаваліся толькі вочы ды тое, што жывіла іх, малюпасенькая частка таго неадчувальнага, непрыкметнага, што не ўспрымаецца і на дотык, але неўміручага, вечнага нешта, захаваліся вочы і нешта, каб бацьчы гэтае малочнае, што не напылае на яго клейка, цягуча і няўхільна.

(Працяг будзе.)

ГАРЭЦКІЯ З МАЛОЙ БАГАЦЬКАЎКІ

СЯРОД УДАСТОВНЫХ
ДЗЯРЖАЎНАЙ ПРЭМІІ БССР
1978 ГОДА У ГАЛІНЕ НАВУЧЭНІІ І ТЭХНІКІ — АКАДЭМІК
АН БССР РАДЗІМ ГАЎРЫЛАВІЧ ГАРЭЦКІ.

Малая ці, па-даўнейшаму, Меншая Багацькаўка — невялікая, хат на дваццаць, вёсачка сярод лясных абшараў

амаль на самай мяжы Беларусі і Смаленшчыны. Цяпер гэта Мсціслаўшчына Магілёўскай вобласці.

Спакон вякоў існуе на нашай зямлі гэтая вёсачка. Але раней ніхто і ніколі далей павету пра яе не чуў. Гэта было аж да той пары, пакуль не выйшлі ў людзі сыны Івана і Прасі Гарэцкіх, Максім і Гаўрыла. Менавіта гэтыя два малабагацькаўцы — вядомыя вучоныя, акадэмікі — змусілі людзей разам са сваім прозвішчам часта згадваць і назву свайго роднага кута.

Якой яна была, Багацькаўка, у канцы мінулага стагоддзя?

Што яна дала Іванавым хлопцам?

Жылі Гарэцкія ў невялікай драўлянай хаціне, што стаяла пасярэдзіне вёскі. Была гэта вельмі благая будыніна з маленькімі падслепаватымі вокнамі і з нізкімі на адну палавіну дзвярыма з шырокіх негавяных дошак.

Пяцера дзяцей гадалася ў хаце. Бацькі вучылі іх паважаць людзей, працу. Малыя з ранніх год ведалі цану хлеба. У дружнай сям'і Гарэцкіх усе дапамагалі адзін аднаму, прыглядаліся да навакольнага жыцця. У дзяцей рана абудзіўся

пратэст супраць сацыяльнай і нацыянальнай несправядлівасці. Гэтану вельмі спрыяў Максім, які ў той час вучыўся ў Горках на каморніка. Чытанне ім толькі адной Купалавай «Жалейкі» перавярнула ўсё ў дзіцячых душах малых Гарэцкіх.

«Гэтае чытанне, — згадвае Гаўрыла Іванавіч, малодшы Максімаў брат, — засталася ў нас незабытым на ўсё жыццё; нам таксама захацелася далучыцца да грамады нашых прыгнечаных людзей, ісці разам з імі на змаганне з адвечнай крыўдай, зрабіцца вольнымі людзьмі...»

Жыццё іх сям'і ў Малой Багацькаўцы, а больш дакладна — цэлага роду, падрабязна апісана ў рамане Максіма Гарэцкага «Камароўская хроніка». Хроніка гэтая ахоплівае вялікі праемежак часу — ад 1772 года і даходзіць аж да першай імперыялістычнай вайны.

Пакаленне за пакаленнем Гарэцкіх праходзяць праз сэрца чытача. Мала радасных малюнкаў паўстае перад намі. У пераважнай большасці аўтар канстатуе смерць і нараджэнне ўсіх папярэднікаў свайго роду. Але менавіта гэтыя моманты ўражваюць. Уражваюць якой-

ПАЭЗІЯ ЗАЎСЁДЫ МАЛАДАЯ

КАНСТАНЦЫІ БУЙЛО — 80 ГОД

Ніна ТАРАС

Канстанцыя Буйло — адна са старэйшых нашай нацыянальнай літаратуры. Амаль 70 год назад з'явіўся ў друку яе першы твор. З той пары звонка і ўпэўнена гучыць яе голас у хоры майстроў беларускай паэзіі. Яе настаўнікам на пачатку шляху былі Янка Купала, Якуб Колас, Максім Багдановіч... У іх вучылася яна майстэрству пісьменніка, у іх яна вучылася безапаветнай адданай любові да свайго народа, Радзімы, яснавокай маці-Беларусі. Аб гэтай пранікнёнай, непраходзячай любові сведчыць уся яе творчасць, кожны радок верша, якімі адгукаецца Канстанцыя Буйло на ўсе важнейшыя падзеі свайго часу.

Такая ж доўгая непраходзячая любоў народа да паэтэсы, для якой яна напісала свае лепшыя вершы. Яе творчая дзейнасць высока ацэнена партыяй і ўрадам.

АДКРЫТЫ ЛІСТ

Шаноўная Канстанцыя Антонаўна! Мы, на вялікі жаль, рэдка сустракаем і гаворым сябрам на прытуе, што хочацца сказаць, чытаючы і перачытваючы іх кнігі. Афіцыйныя нагоды дзеля такіх размоў выпадаюць рэдка, ды на іх гавораць занадта ўзнёсла і не заўсёды тое, што думаець.

Я ж не па юбілейнаму поваду, а па волі сэрца дазволю сабе прызнацца ў даўнім замяланні Вашай паэзіяй і Вашым творчым подзвігам.

Імя і асоба аўтара слоў «Люблю наш край — старонку гэту» з маленства былі для мяне легендарнымі, а песня раз і назаўсёды перавярнула душу і засталася любімай да скону.

На пачатку дваццатых гадоў у першых чытанках побач з вершамі Купалы і Коласа, Багдановіча і Чарота Ваша натхнёнае і пшчотнае слова далучала нас да чароўнага характара роднае мовы і роднай зямлі. З тых часоў рэхам жыве ў душы:

**Люблю народ наш беларускі,
Хаціны ў зелены садок,
Залочаны збожжам нівы
І неспіханы шум лясоў.**

Прачыталі людзі гэтыя простыя і маляўнічыя словы, пераказалі адзін аднаму, і трапятка споведзь юнай паэтэсы выпархнула ў свет зачараванай песняй. Хто яе склаў? Дзе яе ўпершыню заспявалі? Ніхто не ведае. Гэта любоў і тайна народа. Прайшло больш за паўстагоддззя, а песня не старэе, яна хвалюе і цешыць мільёны сэрцаў, яна будзе жыць, пакуль на свеце жыцьме хоць адзін беларус. Калі б Вы болей нічога не напісалі, Ваша імя назаўсёды засталася б у нашай паэзіі.

Яшчэ мне з тае далёкае пары маленства помняцца трагічныя радкі:

**На акне закратаваным
Я ж бы з песняй села
І астрожнікам няшчасным
Сваю б песню пела.**

Яны вырваліся з душы спагадлівай і чулай шаснаццацігадовай аўтаркі «Курганнай кветкі», сустратай і акрыленай геніем Купалы.

Імя Ваша стала ўпоравень з класікамі нашай паэзіі.

Потым яно надоўга знікла з друкаваных старонак. Толькі жыла і перагукалася, хвалявала і будзіла святых пачуцці Ваша сапраўды народная

свёі свайёй фатальнасцю, пакорлівасцю і безабароннасцю чалавека перад прыродай, светам і стыхіяй.

Вось некалькі радкоў з гэтай хронікі:

«1887 год. Пражыў Васілёк год, два месяцы і два дні. І пасля здэвіжання, як авёс жнуць, на другім годзе памёр...»

«Калі пасля Васільковае смерці мінуў год і яшчэ каля году, тады ў ліпні, жывучы ў Грэшным, радзіла Ганна другога сына — Рамана. І ў той дзень працавала. Тры пуды масла збілі...»

«Пажыла Марынка ад большае Прачыстае да Вялікадня. Перад Вялікаднем памёрла. Жыла сем з паловаю месяцаў. Памёрла з водры...»

Скрозь так жылі сяляне.

песня. Такое прызнанне, такая трывалая любоў — вышэйшая ўзнагарода з усіх узнагарод.

Вы жылі сабе ў стольнай Маскве, доўга не падаючы голасу сваім землякам. Некалі сцвярджалі: калі гавораць гарматы, музы маўчаць. Айчынная вайна абвергла гэтую думку — народнае гора дало жыццё самай высокай і сумленнай паэзіі. Да яе далучыўся і Ваш шчыры голас: «Хай жа згіне, хай навекі згіне той, хто ідзе на край чужы вайной!» Адзін за адным з'яўляліся Вашы вершы. Пад імі даты — 1942, 43, 44, 45 гады. У самыя цяжкія часіны, звяртаючыся да савецкага воіна, Вы пісалі: «І там, на Беларусі, ты з ворагам вядзеш суровы бой, хай перамога будзе за табой!» І ЯНА прышла. Яе Вы віталі натхнёнымі вершамі.

Ваш пранікнёны і шчыры голас зноў загучаў у нашай паэзіі адметна і звонка:

**Я паціху пяю... Толькі веру, мяне ты пачуеш.
Песня скажа табе, як нязменна і моцна люблю я
Цябе, шчасце маё...**

— з уласцівай Вам сціпласцю Вы прызнаваліся ў любові да роднай зямлі, да нашай вечна маладой рэспублікі.

Я заўсёды радуся Вашым творчым здабыткам, маладосці Вашай душы, Вашаму аптымізму, Вашым натхнёным песням.

Абнадзейвае і цешыць, што сагрэтыя Вашым словам, акрыленыя Вашай песняй у нашай паэзіі плённа працуюць таленавітыя маладыя паэтэсы Валянціна Коўтун, Вера Вярба, Яўгенія Янішчыц, Раіса Баравікова, Таіса Бондар, а колькі зусім юных талентаў спрабуе свае чыстыя і звонкія галасы, многае абяцаючы нашай паэзіі! Я ведаю, гэта радуе і цешыць Вас.

Не будзем лічыць гады, дарагая Канстанцыя Антонаўна. Паэзія не мае ўзросту, яна заўсёды маладая. Сведчанне таму — Вашы творы. Няхай яны хвалююць, натхняюць і радуюць прыхільнікаў Вашай шчырай музы, а яны — уся Беларусь.

Шчасця Вам, родная маці нашай песні, бадзёрасці і натхнення на доўгія-доўгія гады!

З глыбокай пашанаю

Сяргей ГРАХОЎСКІ.

Яны і нарадзіліся без пары, і паміралі заўчасна. Нарадзіліся, дзе прыдзецца: у полі, на лузе, ля кроснаў... Без дактараў і лекараў... Гэтак жа ціха, непрыкметна паміралі, счазалі са свету, як той ранішні туман. Паміралі ад голаду, холаду, недадання, ад цяжкай непасільнай працы, ад хвароб.

Такая доля, мабыць, чакала і тое пакаленне Гарэцкіх, да якога належалі Максім і Гаўрыла. (Адзін з іх нарадзіўся ў 1893 годзе, другі — у 1900). Ды ў свеце брулі ў тую пару новыя павевы, новыя ідэі. Дайшлі яны, дакаціліся і да Малой Багацькаўкі. Іванавы хлопцы блізка прынялі іх да сэрца і сталі ў шэрагі тых, што рушылі ў векавы паход за права людзьмі звацца. Рабілі дзеля гэтага ўсё,

Яна расцвітала курганна кветкай
На адзінокім здзічэлым пагорку,
Яна каласком красавала улётку,
А ў цемры—святліца нязгасна зоркай.

Ішлі па сяле грамадою дзяўчаты,
А песня ў прасторы нябеснай лунала,
Садзілася з намі на прызбу ля хаты
І паднябессе сабой калыхала.

Была неразлучная з доляй жаночай,
Са жнеямі йшла на палетак гаротны,
І жала палоску да цёмнае ночы,
Вязала снапы...

І бяліла палотны.
Яна вандравала ад хаты да хаты
І бачыла гора, і слёзы ад болю,

І птушкай ляцела на дом той, дзе краты,
І вязня будзіла,
І звала на волю...

Адыдзе той час у далёкія далі,
За сінія горы
І за туманы.
І там, дзе мы гора і боль пахавалі,
Зноў кветкаю песня ўзрасце
над курганам.

Чароўная кветка... Яна не завяне
У спёку ліхую,
У непагоду...

У жніва—жаўронкам у небе стане, —
Каб неразлучнаю быць з народам.

ПРАЦЯГ ЖЫЦЦЯ — У СЫНЕ

УРЫВАК З КНІЖКІ Д. ЧАРКАСАВАЙ «ЛЮБЛЮ», ВЫДАДЗЕНАЙ У «БІБЛІЯТЭЧЦЫ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ»

Ён адамкнуў дзверы сваім ключом і шумна загаварыў:

— І не сустракае ніхто! А я ж сёння імяніннік!

Пачуўшы сынаў голас, Канстанцыя Антонаўна лёгка паднялася з крэсла, выйшла з-за стала, за якім мы працавалі:

— Жэнечка! Адкуль ты?

— Проста з міністэрства. Толькі што мне ўручылі Ганаровую граматы і значок, які пацвярджае, што мне прысвоена званне заслужанага будаўніка Расійскай Федэрацыі, — урачыста вымавіў Яўген Вітальевіч.

— Як жа я рада за цябе, сыноч! — прыціснула да грудзей рукі Канстанцыя Антонаўна. — Віншую цябе і вельмі, вельмі ганаруся табой.

Радасць упрыгожвае чалавека, і ў той момант Канстанцыя Антонаўна была зусім маладой, весела жартавала:

— А давай параўнаем, паглядзім, чый медаль прыгажэйшы.

Яна дастала з шуфляды пісьмовага стала скрыначку са сваім ордэнам і шматлікімі медалямі, сярод іх знайшла і паклапа побач з сынавай узнагародай свой медаль заслужанага дзеяча культуры БССР.

У той дзень, здаецца мне, Канстанцыя Буйло адчувала сябе шчаслівай, як ніколі. Гэты прыгожы мужчына з сівымі валасамі і чорнымі бровамі, высокі і дужы, быў яе сынам, яе, можна сказаць, увасобленай марай. Ён выканаў яе наказ, які яна дала яму ў адным са сваіх вершаў:

**З работай спалучы навуку—
Работа таленты разбудзіць,
Узмужнеюць галава і рукі,
І шлях знайсці памогуць людзі.**

**Ты з маладой і прагнай сілай
Ідзеш бацькам сваім на змену,
У патоку бурным, сын мой мілы,
Будзь хвалай! Не на хвалі—пенай.**

Шчаслівы лёс Яўгену напярочыў бацька — Віталь Калечыц. Канстанцыя Антонаўна ўспамінае, што для яе Кастрычніцкая рэвалюцыя пачалася з дэманстрацыі рабочых, якія ішлі па вуліцы з чырвонымі флагамі. Яна праводзіла іх поўным захваленнем позіраем: яны заваявалі права «людзьмі звацца». Побач з Канстанцыяй Антонаўнай быў муж, на руках яна тры-

чала маленькага сына. Муж узяў яго да сябе і, высока падняўшы ўгору, сказаў: «Глядзі, сын, уважліва і запамні: ты ўжо ніколі не зведаеш ні гора, ні голаду. Ты заўсёды будзеш свабодным».

Яўген Калечыц закончыў Маскоўскі аўтадарожны інстытут перад самай вайной. Вайна застала яго ў Беларусі пад Маладзечна, дзе ён будаваў свой першы аб'ект, які павінен быў стаць яго дыпломнай работай. Але экзамен, які прымусіла здаваць жыццё, аказаўся куды больш адказным, чым абарона звычайнага дыпломнага праекта. Гэта быў экзамен на мужнасць, на стойкасць, на чалавечнасць.

Не скончыўшы работы, Яўген Калечыц вярнуўся ў Маскву. Дарога была доўгай і небяспечнай: да Віцебска ішоў пешшу, потым дабіраўся выпадковымі цягнікамі. З Масквы пайшоў на фронт і ваяваў да самага канца вайны. Пасля перамогі яго прафесія будаўніка аказалася адной з самых неабходных, і Яўген Вітальевіч працаваў многа, плённа, за што і атрымаў пачэснае званне.

І ўсё ж гэты заслужаны, ужо немалады чалавек для Канстанцыі Антонаўны назаўсёды застаўся яе хлопчыкам, яе дзіцем, і яна з заміланнем глядзела, як ён еў, частуючыся мядовасалодкімі печанымі яблыкамі з халодным малаком.

Маці прыемна, што сын захапляецца жывапісам, музыкай, што ён добры знаўца літаратуры і нават сам спрабаваў пісаць вершы. Ёй падабаюцца радкі, якія ён прысвядзіў Герою Савецкага Саюза Аляксандру Матросаву. І, нарэшце, Канстанцыя Антонаўна проста адчувае вялікую радасць ад таго, што мае такога добрага сына, клапатлівага і пшчотнага.

**Працяг майго жыцця я прачытаю ў сыне,
Я аддала яму шмат сэрца і цяпла,—**

напісала Канстанцыя Буйло.

І не толькі ў сыне, сказала б я. У яе ёсць унук Віталь Калечыц, фізік, які не так даўно абараніў дысертацыю. Яна мае і праўнука Алёшу.

Гэта ж таксама шчасце, напэўна, адно з самых вялікіх у жыцці, калі чалавек можа ганарыцца сваімі дзецьмі, бацьчыц, што яго праца, думкі, імкненні ўвасобіліся ў іх справах, у іх саміх.

Вось гэтыя словы:

«Дык вось, Архіп, любы ты мой! Бачу я, крэпка ў табе роднае карэнне наша... Едзеш ты ў свет далёкі... мо і не пабачымся болей, дык вось, будзь ласкаў, звярні ты ўвагу на маю старыкоўскую гутарку. Першае, што скажу я табе, гэта — чытай, галубец, у кніжках і ў разумных людзей пытайся, як жылі даўнейшыя тутэйшыя людзі... Споўніш гэты загад — у жыцці не ашукаешся, будзеш ведаць, што рабіць трэба. І ніякая, братка, чартаўня, ніякія думы чорныя не змогуць цябе. А другое: часцей у роднае гняздзечка залятай...»

Уладзімір СОДАЛЬ.

ЛАЎРЭАТЫ СПАРТЫЎНАГА ГОДА

У пераднавагоднім аптванні, праведзеным Федэрацыяй спартыўных журналістаў рэспублікі, вызначаны па пяць лепшых спартсменаў і спартсменаў Беларусі 1978 года.

Спартсменкай нумар адзін названа Нэлі КІМ (спартыўная гімнастыка). У пяцёрку лаўрэатаў увайшлі таксама

мінчанкі Валянціна ЯКАВА — абсалютная чэмпіёнка свету па вышэйшаму пілатажу (самалётны спорт), Алена БЯЛОВА (фехтаванне), 14-гадовая школьніца Алена АЛЬШУЛЬ (міжнародныя шашкі) і Інеса ПОТЭС (водныя лыжы).

А вось як выглядае мужчынская «пяцёрка» ў парадку занятых месца:

Уладзімір ТАЙНІКОЎ (грэбля на байдарках і каное), Аляксандр РАМАНЬКОЎ — капітан зборнай СССР па фехтаванні, Анатоль ГАНТВАРГ (міжнародныя шашкі), Аляксандр ФЯДОТКІН і Аляксандр ГРЫГОР'ЕЎ — сярэбраныя прызёры чэмпіяната Еўропы па лёгкай атлетыцы.

ЖАВАРАНКІ НАД ДЗВІНОЙ

Апетыя паэтамі жаваранкі будуць год ад году званчэй залівацца над паламі ў басейне Заходняй Дзвіны, хоць у бліжэйшыя дзесяцігоддзі тут вырастуць новыя заводы, намечаны буйныя лесагаспадарчыя і меліярацыйныя работы.

Прымерыць «канфліктуючыя бакі» — прыроду і чалавека, які ўрываецца ў яе ўладанні, дапамогуць комплексныя даследаванні, праведзеныя Дзяржпланам БССР.

На працягу некалькіх год экспедыцыі вучоных і іх добраахвотных памочнікаў — студэнтаў назіралі за змяненнямі флоры і фауны пад уплывам дзейнасці чалавека.

Некаторыя назіранні прывялі да нечаканых і абнадзейваючых вывадаў. Так, верхавое балота «Дымаўшчына» пад Віцебскам, літаральна перакапанана здабытчыкамі торфу, неўзабаве пасля заканчэння работ ператварылася ў своеасаблівую «птушыную гасцініцу». Тут на двухстах гектарах знайшлі прытулак больш як 1 500 птушых пар. Гэта ў многа разоў больш «шчыльнасці насельніцтва» некранутых балот і лясоў, якімі

яшчэ багата Віцебшчына. Прычым, трансфарміраванае балота прыцягнула шмат розных птушак — ад крыжанкі і чаплі да ластавак і жаваранкаў.

— Вывучэнне ператварэнняў балота «Дымаўшчына» і падобных да яго куткоў Беларускага Палесся, — паведаміў кіраўнік даследавання, кандыдат біялагічных навук А. Дарафееў, — прыадкрыла яшчэ адзін бок узаемаадносін чалавека і прыроды. Атрыманыя даныя ўлічаны пры распрацоўцы комплексу мерапрыемстваў, гарантуючых правільнае спалучэнне эканамічнага развіцця краю з захаваннем усіх багаццяў яго самабытнай флоры і фауны.

Навукова абгрунтаваны праект сеткі ахоўваемых тэрыторый, прапанаваны вучонымі, уключае каля двухсот запаведнікаў, заказнікаў, помнікаў прыроды, якія знаходзяцца пад аховай. Ён арганічна ўвойдзе ў план водагаспадарчых і меліярацыйных работ у басейне Заходняй Дзвіны, разлічаны да двухтысячнага года.

І. ДАРОНІН.

Трашчыць мароз...

Фота В. ЗЯНЬКО.

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІІ

ДА ЮБІЛЕЮ РЭСПУБЛІКІ

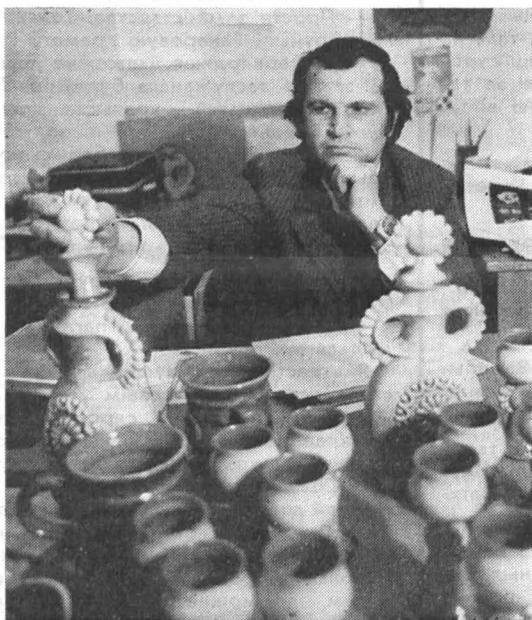
Міністэрства сувязі СССР 1 студзеня 1979 года выпусціла ў абарот паштовую марку, прысвечаную 60-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі. На мініяцюры ў прамежах сонца дадзена адлюстраванне помніка У. І. Леніну і Дома ўрада ў Мінску. Унізе змешчаны юбілейны тэкст.

У канцы снежня ў паштовых акенцах з'явіўся маляўнічы мастацкі маркіраваны канверт, прысвечаны юбілею. На яго малюнку на фоне прамысловага пейзажу — нафтавых вышак, высокавольных электрычных ліній, аўтамабіля БелАЗ, трактара «Беларусь», заводскіх пабудов, канструкцыі і абеліска Перамогі — дадзена адлюстраванне флага і герба Беларускай ССР. Пад малюнкам надпіс на рускай і беларускай мовах: «60 год Беларускай ССР і Кампартыі Беларусі». Над афармленнем канверта працаваў мастак І. Мартынаў.

У першы дзень 1979 года на цэнтральным паштамце сталіцы рэспублікі было арганізавана гашэнне карэспандэнцыі спецыяльнымі

памятнымі штэмпелямі, якія адзначалі 60-годдзе БССР і Кампартыі Беларусі і 50-годдзе Беларускай Акадэміі навук.

Л. КОЛАСАЎ.

Два гады назад у Мінску была створана эксперыментальная навукова-даследчая мастацкая лабараторыя. Неўзабаве яе супрацоўнікаў можна было сустрэць у самых далёкіх беларускіх вёсках. Яны гутарылі з ганчарамі, ткачыхамі, разьбярамі, вивучалі іх творчасць, штосьці запісвалі, рабілі замалёўкі ў альбомах. На аснове старадаўніх народных традыцый мастакі ствараюць сучасныя вырабы, якія карыстаюцца попытам у нас у рэспубліцы, іх ахвотна купляюць і госці. Узоры новых вырабаў прапаноўваюцца фабрыкам мастацкіх промыслаў.

Мастакі дапамагаюць адраджэнню амаль што забытых промыслаў, прыцягваюць да супрацоўніцтва новых майстроў. Праз фірменны магазін «Паўлінка» [самы папулярны ў

нашай сталіцы] лабараторыя займаецца і вивучэннем попыту на прадметы. НА ЗДЫМКАХ: старшы мастак аддзела мадэліравання, канстрування і вышэйкі

Н. МОНІЧ; мастак-кераміст Фёдар ШАСТАК, узнагароджаны медалём ВДНГ СССР; сувенірны сервіз.

Фота С. КРЫЦКАГА.

З народнага гумару

Адзін пачнік клаў печ. Паложыць цагліну, пастукае па ёй кулаком і кажа:

— Быццам і была тут. Паложыць другую, пастукае кулаком і зноў:

— Быццам і была тут...

Назаўтра прыходзіць — печ развалілася.

Пачнік пачухаў патыліцу і прамармытаў:

— Гм... Быццам і не была тут.

Паслаў бацька свайго сына, які зусім не цікавіўся гаспадаркай, падмазаць калёсы... Чакаў, чакаў, а сын усё не вяртаецца. Пайшоў бацька сам.

— Калі ты ўжо скончыў? — пытае.

— А ўжо хутка — агну толь-

кі аглобля падмазаць засталася.

— Тата, тата!

— Сыноч, мы дамовіліся: калі ем — глух і нем.

Пасля абеду бацька пытае:

— Дык што ж ты хацеў сказаць, сыноч?

— Позна ўжо. У капусце была муха, і ты яе з'еў.

КАЛІ СПАЎНЯЕЦА ДВАЦЦАЦЬ...

Мінскай дзіцячай мастацкай школе споўнілася 20 год. На ўрачысты вечар, прысвечаны юбілейнай даце, сабраліся выхаванцы школы і яе шматлікія выпускнікі — тыя, хто вучыцца цяпер у Мінскім мастацкім вучылішчы, Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце, Беларускай політэхнічнай інстытуце і хто ўжо закончыў інстытуты.

У 1958 годзе ў школе будучых мастакоў займаліся 46 чалавек, сёння спасцігаюць азы жывапісу, графікі, скульптуры 222 вучні.

Для віноўнікаў урачыстасці падрыхтавалі падарункі: Дзяржаўны мастацкі музей БССР — галерэю твораў вядомых беларускіх майстроў, тэатральна-мастацкі інстытут — кераміку.

ФЕСТЫВАЛЬ ТЭЛЕФІЛЬМАЎ

На працягу трох тыдняў праходзіў фестываль тэлевізійных фільмаў Беларускага тэлебачання. Гледачы убачылі 27 дакументальных, ігравых і музычных кінастужак, створаных рэдакцыяй «Тэлефільм» за 1977—1978 гады. Журы, у склад якога ўваходзілі мастацтвазнаўцы, журналісты, кінамагратысты, падвялі вынікі фестывалю.

Першая прэмія і Ганаровая грамата Дзяржтэлерадыё БССР прысуджаны стваральнікам дакументальнага фільма «Тварам да вас», які расказвае аб дырыжоры Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Таццяне Каламійцавай.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 41